

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

"RO'YXATGA OLINDI"

№ VM-343-53406-3.20.07

"1" iyul 2003 y.

"TASDIQLANDI"

**O'zbekiston Respublikasi
Oliy va o'rta maxsus
ta'lim vazirligi**

"8" iyul 2003 y.

**BYuDJET HISOBI VA HISOBOTI
fanidan
DASTUR**

**Oliy ta'limning 340000 - "Biznes va boshqaruv"
ta'lim sohasidagi 5340600 - "Moliya"
bakalavriat yo'nalishi uchun**

Toshkent - 2003

Tuzuvchilar: dots. Xasanov B. A.,
k.o'q. Maxmudov A. N.,
ass. G'aniev Sh. V.

Taqrizchilar: i.f.n. Usanov A.,
dots. Karimov A. A.

"Byudjet hisobi va hisoboti" fanidan tuzilgan dastur Davlat Ta'lim Standartiga asosan tuzilgan bo'lib, Oliy ta'limning 5140900 – "Kasb ta'limi" bakalavriat yo'nalishidagi talabalariga mo'ljallangan. Dastur qo'yilgan talablarga to'liq javob beradi va 6 ta bo'limdan iborat.

Dasturda "Byudjet hisobi va hisoboti" fanining maqsadi, vazifalari, boshqa fanlar bilan o'zaro aloqasi, DTSga muvofiq bilim va ko'nikmalar, amaliy va seminar darslari bo'yicha ishlarning minimal miqdori, kompyuter va informatsion texnologiyalarni qo'llash, fan dasturi, tavsiya etilayotgan mavzular bo'yicha ko'rgazma–namoyish materiallari, o'quv filmlari, reyting asosida baholash bo'yicha o'zlashtirishning nazorati hamda adabiyotlar ro'yxati o'z ifodasini topgan.

Программа по предмету "Бюджетный учет и отчетность" составлена на основе Государственного Образовательного Стандарта высшего образования подготовки бакалавриатуры по направлению 5140900 "Профессиональное образование".

В данной программе по предмету "Бюджетный учет и отчетность" освещены предмет, цели и задачи курса, связь с другими дисциплинами, темы лекционных и практических занятий, компьютерные и информационные технологии, учебные фильмы, список используемой литературы и оценка по рейтинговой системе.

Programm on the subject "Budgetary account and reporting" is form on the base State Educational Standard of wail forming preparation.

Data of programm on the subject "Budgetary account and reporting" is purposes and tasks subjects, relations other subjects, subject an theoritikal and practical are occupy, principles computer and information texnologius, program subjects, scholastic films, list an using a literature and evaluations on reatenges system.

Dastur Toshkent moliya instituti Ilmiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (25 aprel 2002 yil 9-son majlis bayonnoma).

Dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy o'quv yurtlariaro ilmiy-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengash majlisida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 1 iyul 37-sonli majlis bayoni).

1. SO'Z BOSHI

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 16 avgust 343 – sonli qarori bilan Davlat ta'lim standartlari tasdiqlangan. Mazkur standartlar bo'yicha har bir o'qitiladigan fanlardan namunaviy dasturlar tayyorlash zaruriyati tug'ildi. "Byudjet hisobi va hisoboti" fani bo'yicha tuzilgan ushbu namunaviy dastur qo'yilgan barcha talablar asosida tuzilgan bo'lib, "Audit" mutaxassisligidagi magistr'larga mo'ljallangan.

O'qitishning maqsad va vazifalari, boshqa fanlar bilan o'zaro bog'lanishi

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng o'zining byudjetiga ega bo'ldi. Mazkur byudjet Respublika byudjeti, Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjeti, viloyatlar byudjeti va mahalliy byudjetdan iborat. "Byudjet hisobi va hisoboti" fanini o'qitishning maqsadi – kelgusida yuqori malakali iqtisodchi mutaxassislar bo'lib etishadigan magistr'larga uchun hozirgi zamon talablari asosida O'zbekiston Respublikasi byudjet hisobi va hisoboti haqida nazariy bilimlar berish, ularda davlatning bozor iqtisodiyotiga o'tish davri byudjet siyosatining asosiy yo'nalishlari bo'yicha ko'nikmalar hosil qilishdan iborat. Shuningdek, bozor mexanizmini mustaqil respublikamizda shakllantirishdan va iqtisodimizni boshqarishni tashkil qilishdan iboratdir. Tinglovchilar bu fanni o'rganishlari natijasida quyidagilarga ega bo'lishlari talab qilinadi:

- byudjet muassasalari va tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning asoslari va tamoyillari;
- buxgalteriya hisobi, moliyalashtirish, pul mablag'lari bo'yicha hisoblashishlar va kredit muomalalari, mehnat va ish haqi, asosiy vositalar, moddiy qiymatliklar va moliyaviy natijalar sohasidagi nazariy masalalarni o'zlashtirishlari lozim.

"Byudjet hisobi va hisoboti" fani tinglovchilarda shu sohada zarur bo'lgan bilimlarni shakllantirishda tasdiqlangan o'quv dasturining ajralmas qismi hisoblanadi.

Tinglovchilar o'quv dasturiga muvofiq "Byudjet hisobi va hisoboti" fanini asosiy fan sifatida chuqur o'rganadilar. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida muassasalarda byudjet hisobini xalqaro amaliyotdan kelib chiqqan holda tashkil qilish va yuritishni o'rganish asosiy vazifa qilib qo'yiladi. Bu fanni o'rganishda "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat byudjeti va kassa ijrosining bank muassasalaridagi hisobini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori asos qilib olinadi. Shuningdek, fanni o'rganishda hukumatimiz tomonidan qabul qilingan qarorlar va qonunlar, me'yoriy hujjatlar hamda iqtisodiy adabiyotlardan keng foydalaniladi. Fanni o'rganishda quyidagi fanlar bo'yicha bilimga ega bo'lishni taqozo etadi.

"Fanlarning falsafiy masalalari", "Ilmiy ijodiyot metodologiyasi", "Amaliy chet tili", "Axborot texnologiyalari", "Ta'lim menejmenti va iqtisodiyoti", "Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi", "Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar", "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat", "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi", "Xalqaro audit tizimi", "Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmi", "Investitsiyalar auditori va baholash", "Boshqa tarmoqlarda auditning xususiyatlari", "Hozirgi zamon davlat siyosatining dolzarb muammolari", "Hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti nazariyasi va amaliyoti", "Moliya matematikasi", "Davlat soliqlari va yig'implari", "Boshqaruv hisobi-2", "Moliyaviy tahlil-2", "Qimmatli qog'ozlar va ular bo'yicha operatsiyalar hisobi", "Tashqi iqtisodiy faoliyat va valyuta operatsiyalari hisobi", "Moliyaviy hisob-2", "Banklarda hisob va to'lov tizimi", "Davlat moliyasini boshqarish" va boshqa maxsus fanlar.

Oliy ta'lim yo'nalishi yoki mutaxassisligi Davlat Ta'lim Standartiga (DTSga) muvofiq o'quv fani bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarga talablar

Magistratura tinglovchilari "Byudjet hisobi va hisoboti" fani bo'yicha chuqur bilim olishi va etuk mutaxassis bo'lib etishishlari uchun ular quyidagilarni bilishlari lozim:

- hozirgi zamon taraqqiyotida byudjet hisobi va hisobotining ahamiyati va o'rni;
- byudjet hisobi fani iqtisodiyotni o'rganishning asosiy mezonini ekanligini;
- iqtisodiyotning turli sohalarini samarali boshqaruvida buxgalteriya hisobi ma'lumotlari asos bo'lib xizmat qilishi;
- huquqiy davlat fuqarolari, ayniqsa buxgalter va auditor mutaxassisligini egallovchi tinglovchilari huquqshunoslik fanlarini chuqur egallagan bo'lishi;
- moliyaviy natijalar bo'yicha o'zlarining xulosa va takliflarini keltirish;
- iqtisodiy siyosatni shakllantirishda byudjet hisobi muhim bo'g'in ekanligi;
- byudjet muassasalarida buxgalteriya hisobi davlat byudjeti ijrosining ajralmas qismi ekanligi.

O'qitish jarayonida nazariy bilim bilan amaliy bilimni solishtirish usullarini tashkil etish, tinglovchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishlarini tobora orttirib, ular uchun imkon qadar mustaqil bilim olishiga sharoit yaratib berish lozim.

Tinglovchilarga zamonaviy usulda "Byudjet hisobi va hisoboti" fanini o'rgatish va ularning bilimni baholash uchun quyidagilardan foydalaniladi:

- tinglovchilarni oldindan tarqatma o'quv materiallari bilan ta'minlash;
- o'quv maqsadlarini nazorat (test) topshiriqlariga ko'chirish;

- tinglovchilarning o'z bilimini tayanch iboralari asosida baholashlarini joriy qilish;
- amaliy mashg'ulotlarda byudjet muassasalarida yuritilayotgan buxgalteriya hisobi bo'yicha "Ish o'yinlari"ni qo'llash;
- iqtidorli tinglovchilar bilan qo'shimcha darslar tashkil etish va h. k.

"Byudjet hisobi va hisoboti" fanini o'rganuvchi tinglovchilar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash uchun kafedra o'qituvchilari rahbarligida o'quv rejasiga muvofiq mustaqil ta'lim oladi va o'rganadi. Mustaqil ta'lim olishdan asosiy maqsad nazariy bilimlarni mustahkamlashdir. Shu boisdan mavzular bo'yicha testlarni echiladi, o'qituvchilar tomonidan tavsiya qilingan mavzularda referatlar yoziladi.

Fanni o'qitish semestrlari va uslubiy ko'rsatmalar

"Byudjet hisobi va hisoboti" fani ikkinchi semestrda o'qitiladi. Bu semestrda byudjet hisobi va hisoboti haqida tushunchalar hamda qoidalar o'rgatiladi. Fanni o'rganish ma'ruza va amaliy mashg'ulot shaklida auditoriyada amalga oshiriladi. Tinglovchilar uy vazifalarini bajarish orqali auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlaydilar. Ularning olgan bilimlari test – sinov usullarida nazorat qilib uy vazifalarini bajarish orqali qo'llaniladi. Tinglovchilarning olgan bilimlarini baholashda reyting tizimi, aniqlashning og'zaki va yozma usullar qo'llaniladi.

Umumiy va o'quv ishlari bo'yicha hajmi

Oliy kasb ta'limining Davlat Ta'lim Standartida "Byudjet hisobi va hisoboti" faniga jami 120, shu jumladan 40 – ma'ruza, 40 - amaliy mashg'ulot, 40 - mustaqil ta'lim soatlari ajratilgan.

O'quv jarayonida tinglovchilar bilimini baholash uchun ikki marta joriy, ikki marta oraliq va yakuniy baholashlar o'tkaziladi.

2. FAN DASTURI

Ma'ruza mashg'ulotlarining namunaviy mavzulari

Byudjet hisobi, uning predmeti va metodi

Byudjet hisobi va hisoboti kursi yagona xalq xo'jaligi hisobining tarkibiy qismi sifatida. Byudjet hisobining predmeti va metodi. Bozor iqtisodiyotiga o'tishda buxgalteriya hisobi ob'ektlarining iqtisodiy mazmuni. *Buxgalteriya hisobining byudjet ijrosi sohasidagi roli va vazifalari.* Byudjet hisobi va hisoboti. Davlat byudjeti buxgalteriya hisobidir. Byudjet hisobining boshqa maxsus fanlar bilan aloqasi, byudjet hisobi va hisoboti fanning tashkiliy - metodik jihatdan takomillashish istiqbollari.

O'zbekiston Respublikasida byudjet hisobi va hisobotini tashkil qilish

O'zbekiston Respublikasida davlat byudjeti ijrosini buxgalteriya hisobini tashkil qilishning asosiy tamoyillari. O'zbekiston Respublikasida davlat byudjeti ijrosini amalga oshirishda ishtirok etuvchi organlar. Kassaga kirim qilingan va haqiqatda sarflangan mablag'lar. *Byudjet daromadlari va xarajatlarini taqsimlash*. Prezident farmonlari va hukumat qarorlari asosida byudjet hisobini takomillashtirish va avtomatlashtirish. *Moliyaviy hisob – kitoblari avtomatlashtirilgan tizimining vazifalari va tayinlanishi*.

Davlat byudjeti daromadlari va pul mablag'larining hisobi

Pul mablag'lari va byudjet daromadlarini hisobga olishda buxgalteriya hisobining vazifalari. *O'zbekiston Respublikasida Davlat byudjeti daromadlarining hisobi*. Korxonalar va tashkilotlar bilan byudjetli to'lovlar bo'yicha hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi. Alohida byudjetlar o'rtasida byudjet daromadlarini taqsimlash. Daromadlarning analitik hisobi.

Byudjet kreditlari (assignatsiyalar), moliyalashtirish va xarajatlar hisobi

Byudjet kreditlari (assignatsiyalar) haqida tushuncha. Kredit taqsimlovchilar, ularning huquqlari va burchlari. Byudjetlar moliyalashtirish usullari: ochilgan kreditlar, kredit taqsimlovchilarning joriy hisoblariga pul mablag'larini ko'chirish. Respublika Markaziy banki va boshqa banklar orqali davlat byudjeti mablag'larini ochilgan kreditlar usuli bilan xarajatga chiqarish tartibi. Ochilgan kreditlar bo'yicha muomalalarni amalga oshirish uchun tayinlangan hujjatlar. *Ochilgan kreditlarning buxgalterlik hisobi*. Mahalliy moliya organlari tomonidan ularning qaramog'idan kredit taqsimlovchilarning joriy hisoblariga mahalliy moliya organlari tomonidan o'tkazib berilgan pul mablag'larining hisobi. *Mahalliy moliya organlari tomonidan kapital qo'yilmalarni va investitsiyalarni moliyalashtirish uchun bank muassasalariga pul o'tkazish tartibi*. O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti xarajatlarining hisobi. Prezident Farmonlari, O'zbekiston Oliy Majlisi va hukumatimiz qarorlaridan kelib chiqadigan byudjet xarajatlari hisobining vazifalari. Bosh kredit taqsimlovchilar tomonidan qilingan xarajatlar hisobi. Bank muassasalari orqali davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan kapital qo'yilmalar va boshqa tadbirlar uchun qilingan xarajatlar hisobi. Bevosita moliya organlari tomonidan amalga oshirilgan byudjetning kassa xarajatlarini hisobga olish. Kreditlar (assignatsiyalar) pul mablag'lari va byudjet xarajatlarining kassa ijrosining analitik hisobi.

Byudjetlar o'rtasida hisoblashishlar, byudjet ssudalari, fondlar va byudjet ijrosi bo'yicha natijalar hisobi

Byudjet tuzish va tasdiqlash jarayonida byudjetlar o'rtasida sodir bo'ladigan hisoblashishlar. Berilgan va olingan mablag'lar bo'yicha davlat byudjeti ijrosi davrida yuzaga keladigan o'zaro hisoblashishlarning hisobi. Berilgan va olingan mablag'lar bo'yicha hamda o'zaro hisoblashishlar hisobi uchun tayinlangan hisoblar. Byudjetning qisqa muddatli ssudalarini olish va qaytarilishining sintetik va analitik hisobi. *Maqsadli byudjet rezervini tashkil qilish, undan foydalanish va uni hisobga olish tartibi.* Maqsadli fondlar va mablag'lar tashkil qilish va ulardan foydalanish tartibi. Bu mablag'lar va fondlar analitik va sintetik hisobini yuritish. *Davlat byudjeti ijrosi natijalarini aniqlash* davlat byudjeti ijrosi bo'yicha hisob yuritish va hisobot tuzishda muhim vazifadir. Yil oxirida byudjetning ijrosi bo'yicha joriy hisob raqamlarini yopish. Byudjet ijrosi natijalarini aks ettirish uchun mo'ljallangan hisoblar. Yil yakunida hisoblarni yopish bo'yicha qilinadigan buxgalteriya yozuvlar va ularni hisob registrlarida aks ettirish. Byudjet bo'yicha yakuniy balans tuzish.

Byudjet muassasalarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish va uning vazifalari

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va Vazirlar Mahkamasi qarorlari asosida buxgalteriya hisobini tashkil qilish va uning vazifalari. Byudjet muassasalari ishining sifati va samaradorligini oshirishda buxgalteriya hisobining ahamiyati. Byudjet hisobi va hisobotini markazlashtirish va avtomatlashtirish. *Byudjet muassasalarida faoliyat ko'rsatuvchi bosh buxgalterlarning huquqlari va burchlari.* Markazlashtirilgan va mustaqil holda buxgalteriya hisobini yurituvchi tashkilotlarda ishlarni tashkil qilish. Markazlashtirilgan buxgalteriyalar, xizmat ko'rsatadigan byudjet muassasalari rahbarlarining huquqlari, burchlari va javobgarliklari. Byudjet muassasalarida yuritiladigan buxgalteriya hisobi shakllari. Muassasa xarajatlari smetasi ijrosi hisobi bo'yicha foydalaniladigan buxgalteriya hujjatlari, ularning tayinlanishi, rasmiylashtirish texnikasi va tartibi. Memorial orderlar, yig'ini, qaydnomalar haqida tushuncha, ularning tayinlanishi va yuritilish tartibi. Sintetik va analitik hisob registrlari va ularga yozuvlar qilish tartibi. Byudjet muassasasini buxgalteriya balansi va uning tartibi. Yig'ma qaydnomalarni yuritish tartibi. Sintetik va analitik hisob registrlari. Hisob registrlari va ularga yozuvlar qilish tartibi. *Byudjet muassasasini buxgalteriya balansi va uning tartibi.* Dastlabki hujjatlar va buxgalteriya hisobi registrlarini saqlash tartibi. Arxiv ishini tashkil qilish.

Asosiy vositalar, materiallar, arzon va tez eskiruvchi buyumlar hisobi

O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi (1996 yil 30 avgust) Qonuni va 5-BXMS dan kelib chiqadigan asosiy vositalar, arzon va tez eskiruvchi buyumlar hisobi oldida turgan vazifalar. Byudjet muassasalarida asosiy vositalarning xususiyatlari. *Asosiy vositalarning analitik hisobi. Asosiy vositalarning eskirish hisobi.* Arzon baholi va tez eskiruvchi buyumlar tarkibi va tavsifi. Ularning analitik va sintetik hisobi. Byudjet muassasalarida material qiymatliklar tarkibi, tayinlanishi va hisobining vazifalari. Material qiymatliklarni qabul qilish, berish va xarajatga chiqarish bo'yicha rasmiylashtiriladigan hujjatlar. Material qiymatliklarini hisobga oluvchi hisoblar. Hisob va hisobot jarayonida qo'llaniladigan analitik hisob registrlari va ularni EHM larda qayta ishlash.

Hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi, inventarizatsiya va schyotlarni yil oxirida yopish, byudjetdan tashqari tushumlar hisobi

Byudjet tashkilotlarida mehnat va ish haqining vazifalari. Mehnat va ish haqini hisoblashda qo'llaniladigan dastlabki axborotlar. Ishchi va xizmatchilar bilan ish haqi bo'yicha hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi. Mehnat va ish haqi hisobi. Ish haqi fondi va uni ishlatilishi nazorati. Aspirantlar, tinglovchilar va o'quvchilar stipendiyalari bo'yicha hisoblashishlar hisobi. Har xil debitor va kreditorlar bilan hisoblashishlarning hisobi. Deponentlar bilan hisob – kitoblarning maxsus to'lovlarni turlari bo'yicha hisoblashishlar hisobi. Maktabgacha tarbiya muassasalar hisobining xususiyatlari. Ijtimoiy sug'urta bo'yicha hisoblashlar hisobi. Ijtimoiy sug'urta organlari bilan hisoblashishlar tartibi. Hisobdor shaxslar bilan hisoblashishlar hisobi. *Maxsus mablag'lar, topshiriqnomalar bo'yicha narx va depozit summalari, byudjetdan tashqari mablag'larning hisobi.* Byudjet tashkilotlari qoshidagi ishlab chiqarish ustaxonalari, o'quv tajriba xo'jaliklari va yordamchi qishloq xo'jaliklarida nizomga tegishli bo'lmagan muomalalar hisobi. Qishloq, posyolka va shahar byudjeti ijrosining buxgalteriya hisobini tashkil qilish. Qishloq, posyolka va shahar kengashlarida byudjet ijrosining markazlashgan hisobi. Joriy schyotlar hisoblari rejasi. Uning nizomi va markaziy buxgalteriyada qo'llanilishi. Pul mablag'lari hisobi, moliyalashtirish va kassa muomalalari. Naqd pullarni kassaga kirim qilish tartibi va ularni hujjatlarda rasmiylashtirish. Qishloq byudjeti va muassasa xarajatlar tizimi ijrosi bo'yicha xarajatlar, daromadlar hisobi va boshqa muomalalar. Maxsus mablag'lar bo'yicha hisob muomalalari. Qabul qilish tartibi, xarajatlar va o'z mablag'lari hisobiga qoplanadigan mablag'lar hisobi. *Byudjet bo'yicha hisobot va o'z -o'zini qoplash mablag'lari. Boshlang'ich va yillik hisobotni tuzish, tasdiqlash va taqdim qilish tartibi.*

O'zbekiston Respublikasida davlat byudjeti kassa ijrosining bank muassasalaridagi hisobi

Prezident farmonlari, Oliy majlis, Vazirlar Mahkamasi qarorlari asosida davlat byudjeti kassa ijrosining hisobini tashkil etish. Davlat byudjeti kassa ijrosining bank muassasalaridagi hisobini yuritishda qo'llaniladigan balans hisoblar. Byudjet kreditlarini hisobga olish uchun qo'llaniladigan balansdan tashqari hisoblar. Daromadlarni qabul qilish va hisobga olish bo'yicha muomalalar. Byudjet daromadlari bo'yicha hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi. *Byudjetlar o'rtasida daromadlarni taqsimlash va hisobga olish tartibi*. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va mahalliy byudjetlar o'rtasida daromadlarni taqsimlash. Respublika byudjeti, viloyatlar va mahalliy byudjetlar xarajatlari hisobi. Mahalliy byudjet mablag'larining hisobi. Kreditlar va kassa xarajatlarining analitik hisobi. Byudjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha muomalalar, depozit summalar hisobi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Bankining davlat byudjeti kassa ijrosi bo'yicha hisoboti. Hisobotning turlari, uning mazmuni, davriyligi va ahamiyati. Bank muassasalarida kapital qo'yilmalar va boshqa tadbirlar bo'yicha muomalalar hisobi. Kapital qo'yilmalarni moliyalashtirish bo'yicha banklarda tuziladigan hisobot.

O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining va byudjet muassasalarining smeta xarajatlari ijrosi to'g'risidagi hisobot

O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining ijrosi bo'yicha hisobotning vazifalari va ahamiyati. O'zbekiston Respublikasi hukumatimi qarorlariga muvofiq hisobotning rolini oshirish tadbirlari. Davlat byudjeti ijrosi haqida moliya organlarida tuziladigan hisobot. *Hisobotlarning mazmuni, davriy va yillik hisobotni tuzish, taqdim qilish tartibi*. Byudjet ijrosi haqida tuzilgan yillik hisobotlarni ko'rib chiqish va tasdiqlash tartibi.

3. AMALIY VA SEMINAR MASHG'ULOTLARI

Byudjet hisobi, uning predmeti va metodi

Byudjet hisobining predmeti va metodi. Bozor iqtisodiyotiga o'tishda buxgalteriya hisobi ob'ektlarining iqtisodiy mazmuni. Byudjet hisobi va hisoboti. Byudjet hisobi va hisoboti fanini tashkiliy - metodik jihatdan takomillashtirish istiqbollari.

O'zbekiston Respublikasida byudjet hisobi va hisobotining tashkil qilinishi

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti ijrosining buxgalteriya hisobini tashkil qilishning asosiy printsiplari. Prezident farmonlari va hukumat qarorlari asosida byudjet hisobini takomillashtirish. Moliyaviy hisob – kitoblarni avtomatlashtirilgan tizimining vazifalari va tayinlanishi bo'yicha masalalar echish.

Davlat byudjeti daromadlari va pul mablag'larining hisobi

Respublika byudjeti, Qoraqalpog'iston respublikasi, viloyatlar hamda mahalliy byudjet pul mablag'lari hisobga olish uchun tayinlangan hisoblar. Yo'ldagi pul mablag'lari. Maqsadli moliyalashtirishga yo'naltirilgan pul mablag'laridan foydalanish. O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlarining hisobi*. Korxonalar va tashkilotlar bilan byudjetli to'lovlar bo'yicha hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi. Noaniq tushumlar va ularni hisobga olish. Daromadlarning analitik hisobi bo'yicha masalalar echish.

Byudjet kreditlari (assignatsiyalar) moliyalashtirish va xarajatlar hisobi

Byudjetlar, moliyalashtirish usullari: ochilgan kreditlar, kredit taqsimlovchilarning joriy hisoblariga pul mablag'larini ko'chirish. Respublika Markaziy banki va boshqa banklari orqali davlat byudjeti mablag'larini ochilgan kreditlar usuli bilan xarajatga chiqarish tartibi. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti xarajatlarning hisobi. Prezident farmonlari, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va hukumat qarorlaridan kelib chiqadigan byudjet xarajatlari hisobining vazifalari. Bank muassasalari orqali davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan kapital qo'yilmalar va boshqa tadbirlar uchun qilingan xarajatlarning hisobi*. Kreditlar (assignatsiyalar) pul mablag'lari va boshqa byudjet xarajatlarning kassa ijrosini analitik hisobi bo'yicha masalalar echish.

Byudjetlar o'rtasida hisoblashishlar, byudjet ssudalari, fondlar va byudjet ijrosi bo'yicha natijalar hisobi

Byudjet tuzish va tasdiqlash jarayonida byudjetlar o'rtasida sodir bo'ladigan hisoblashishlarning hisobi. Berilgan va olingan mablag'lar bo'yicha hamda o'zaro hisoblashishlar hisobi uchun tayinlangan schyotlar. Maqsadli byudjet rezervini tashkil qilish, undan foydalanish va uni hisobga olish tartibi*. Yil oxirida byudjetning ijrosi bo'yicha joriy hisob raqamlarini yopish. Yil yakunida hisoblarni yopish bo'yicha qilinadigan buxgalteriya yozuvlari ularni hisob registrlarida aks ettirish. Byudjet, yakuniy balans tuzish bo'yicha masalalar echish.

Byudjet muassasalarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish va uning vazifalari

Byudjet muassasalari ishining sifati va samaradorligini oshirishda buxgalteriya hisobining ahamiyati. Byudjet muassasalari va buxgalteriyalarida faoliyat ko'rsatuvchi bosh buxgalterlarning huquqlari va burchlari. Markazlashtirilgan va mustaqil holda buxgalteriya hisobini yurituvchi tashkilotlarda ishlarni tashkil qilish. Byudjet muassasalarida yuritiladigan buxgalteriya hisobining shakllari.

Respublika byudjeti qaramog'idagi byudjet muassasalarida kreditlarni hujjatli rasmiylashtirish va hisobga olish

Ochilgan kreditlarning analitik hisob – kitoblari. Respublika va mahalliy byudjetga qarashli bo'lgan muassasalarda pul mablag'lari va (assignatsiyalar) hisobini tashkil qilish. Muassasalar va ularni asrash bilan haqiqiy xarajatlar va ularning hisobi uchun qo'llaniladigan hisoblar. Pul mablag'lari hisobining banklardagi joriy hisoblari. Kassa muomalalarini hujjatlashtirish. Kassani taftish qilish. Mustaqil ish yurituvchi markazlashtirilgan buxgalteriyada va muassasalarda kassa xarajatlarining analitik hisobi va hisobni saqlash bilan bog'liq bo'lgan haqiqiy xarajatlar, uning hisobida qo'llaniladigan muassasalar hisobini saqlash bo'yicha seminar darslar o'tkaziladi va masalalar echiladi.

Asosiy vositalar, materiallar, arzon va tez eskiruvchi buyumlar hisobi

Byudjet muassasalarida asosiy vositalarining xususiyatlari. Asosiy vositalarning analitik va sintetik hisobi*. Asosiy vositalarning eskirishi hisobi. Hisob va hisobot jarayonida qo'llaniladigan analitik hisob registrlari va ularni EHM larda qayta ishlash bo'yicha masalalar echish.

Hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi, inventarizatsiya va hisoblarni yil oxirida yopish, byudjetdan tashqari tushumlar hisobi

Byudjet tashkilotlarida mehnat va ish haqining vazifalari. Mehnat va ish haqini hisoblashda qo'llaniladigan dastlabki axborotlar. Ishchi va xizmatchilar bilan ish haqi bo'yicha hisoblashishlarning buxgalteriya hisobi. Hisobdor shaxslar bilan hisoblashishlar hisobi*. Byudjet tashkilotlari qoshidagi ishlab chiqarish ustaxonalari, o'quv-tajriba xo'jaliklari va yordamchi qishloq xo'jaliklarida ustavga tegishli bo'lmagan muomalalar hisobi bo'yicha masalalar echish.

Qishloq byudjeti ijrosi hisobining xususiyatlari

Qishloq posyolka va shahar kengashlarida byudjet ijrosining markazlashgan hisobi*. Qishloq posyolka va shahar deputatlaridagi markazlashgan buxgalteriya to'g'risidagi Nizom. Joriy hisob hisoblari rejasi. Qishloq byudjeti va muassasa xarajatlar smetasini ijrosi bo'yicha xarajatlar, daromadlar hisobi va boshqa muomalalar. Maxsus mablag'lar bo'yicha hisob muomalalari. Qabul qilish tartibi xarajatlar va mablag'lar hisobiga qoplanadigan mablag'lar hisobi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti kassa ijrosining bank muassasalaridagi hisobi

Davlat byudjeti kassa ijrosining bank muassasalaridagi hisobini yuritishda qo'llaniladigan balans hisoblar. Byudjetlar o'rtasida daromadlarni taqsimlash va hisobga

olish tartibi. Bank muassasalarida kapital qo'yilmalar va boshqa tadbirlar bo'yicha muomalalar hisobi. Kapital qo'yilmalarni moliyalashtirish hisoboti bo'yicha masalalar echish.

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetining va byudjet muassasalarining smeta xarajatlari ijrosi to'g'risida hisobot

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetining ijrosi bo'yicha hisobotning vazifalari va ahamiyati*. Davlat byudjeti ijrosi haqida moliya organlarida tuziladigan hisobot. Byudjet ijrosi haqida tuzilgan yillik hisobotlarni ko'rib chiqish va tasdiqlash tartibi bo'yicha masalalar echish.

4. TAVSIYA ETILAYOTGAN MAVZULAR BO'YICHA KO'RGAZMAMAOYISH MATERIALLARI, O'QUV FILMLARI VA BOSHQA DIDAKTIK MATERIALLAR RO'YXATI

Magistratura tinglovchilari "Byudjet hisobi va hisoboti" fanini o'rganishda turli xil shakl, chizmalar, slaydlar bilan ta'minlanadi va foydalaniladi.

Unda: O'zbekiston Respublikasi byudjet tizimi va uning tashkiliy tuzilishi, byudjet xarajatlari smetasi tarkibi, byudjet tasnifi, O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining tuzilishi, byudjet hisobotlari turlari, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar hisobi, byudjet daromadlari va xarajatlari, mehnat haqi bo'yicha hisoblashishlar, byudjet hisobining schyotlar rejasi, moliyaviy hisobot shakllari.

Magistratura tinglovchilari "Byudjet hisobi va hisoboti" fanini o'rganishda axborot vositalaridan ya'ni Internet tizimidagi qo'yidagi sayd va elektron pochtalardan keng foydalanadilar.

1. <http://www.apb.org.uk> (Auditing Practices Board)
2. <http://www.nao.gov.uk> (UK National Audit Office)
3. <http://www.iaa.org.uk> (The Institute of Internal Auditors-United Kingdom)
4. <http://www.iasc.org.uk> (International Accounting Standards Committee)
5. <http://www.aicpa.org/index.htm> (American Institute of Certified Public Accountants)
6. <http://www.uza.uz> (O'zbekiston milliy axborot agentligining turli sohalarga doir kundalik yangiliklari)
7. <http://www.cer.uz> (Iqtisodiy izlanishlar markazi)
8. <http://www.pravo.eastink.uz> (Iqtisodiy qonunlar to'plami)
9. <http://www.referat.ru> referatlar to'plami va b.

Shuningdek Respublikadagi chop etilgan gazeta va jurnallardan materiallar olinadi. Fan bo'yicha o'zgarishlar, yangiliklar va me'yoriy hujjatlar bilan o'qituvchilar tanishtirib boradilar.

5. O'ZLASHTIRISH NAZORATI

"Byudjet hisobi va hisoboti" fani ikkinchi semestrda o'qitiladi. Ushbu fan bo'yicha o'quv rejasida jami 120 soat vaqt ajratilgan. Shundan ma'ruza 40 soat, amaliy mashg'ulot 40 soat, mustaqil ta'lim 40 soatni tashkil etadi. O'quv jarayoni davomida tinglovchi to'plashi mumkin bo'lgan maksimal ball 120 ga teng bo'lib, shundan joriy va oraliq baholashda 120 soat (ya'ni 120 ball)ning 70% gacha ball to'plashi lozim bo'ladi. Qolgan 30%i yakuniy nazorat jarayonida to'planadi. Ushbu nazorat davomida har bir talaba Yakuniy nazorat varianti bo'yicha 30 ballgacha to'plashi mumkin. Shundan har bir savolga maksimal 8,6 balldan, minimal 5,4 ballgacha qo'yiladi.

Semestr davomida fanlar bo'yicha to'plangan ballar quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan baholanadi:

- 86 - 100 foiz "a'lo";
- 71 - 85 foiz "yaxshi";
- 55 - 70 foiz "qoniqarli".

Nazorat natijalari har bir talabaning "Byudjet hisobi va hisoboti" fanidan bilim darajasi, to'plagan ballari bilan baholanadi va alohida hujjatda qayd etiladi.

Agar talaba savollarga to'g'ri javob bersa, savol yuzasidan keltirilgan faktlarni mustaqil fikrlab baholay olsa, bunday hollarda unga yuqorida belgilangan maksimal ballning 86% dan 100% gacha "a'lo" baho qo'yiladi.

Agar talaba savolning har bir qirrasini to'liq bilib, o'z fikrini mustaqil bayon etsa, zaruriy xulosa va umumlashtirishlarni chiqara olsa, lekin javobida ayrim noaniqliklarga yo'l qo'ysa, unga ballning 71% dan 85% gacha, ya'ni "yaxshi" baho qo'yiladi.

Agar tinglovchi savolning har bir qirrasini yoritishda noaniqliklarga yo'l qo'ysa, bunday hollarda unga maksimal ballning 55% dan 71% gacha, ya'ni "qoniqarli" baho qo'yiladi.

Agar tinglovchi savollarga umuman javob berolmasa, uning bilim darajasi 55% ga "qoniqarsiz" deb baholanadi va u fan bo'yicha yakuniy baholashidan o'tmagan hisoblanadi.

6. ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Karimov I. A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari -T.: O'zbekiston, 1997.
2. Karimov I. A. O'zbekiston buyuk kelajak sari. – T.: O'zbekiston, 1998.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "1999 yilda O'zbekiston Respublikasini ijtimoiy – iqtisodiy rivojlantirishning asosiy ko'rsatkichlari prognozi va Davlat byudjeti to'g'risida"gi 539-sonli qarori. 1998 yil 31 dekabr.
4. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 30 avgust 1996 yil. // Xalq so'zi, 12 sentyabr 1996.
5. "Mahsulotlar (ishlar, xizmatlar) ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risi" dagi Nizom (O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 5 fevral 54-sonli Qarori).
6. O'zbekiston Respublikasining Moliya Vazirligining 1997 yil 15 yanvar 5 – sonli buyrug'i (Yillik va yarim yillik hisobotlarni to'ldirish to'g'risida).
7. "Buxgalteriya hisobining milliy standartlari" (BXMS). O'zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi. "Moliya"1998.
8. Belov A.N. Buxgalterskiy uchet v uchrejdeniyax neproizvodstvennoy sferi -M.: Finansi i statistika, 1995.
9. Belov A.N. Buxgalterskiy uchet v uchrejdeniyax neproizvodstvennoy sferi 2-s izd, pererab i dop. -M., 1998.
10. Belov V.N, Selezneva N. N. Skobeleva I.P Upravlenie pribilyu. – S-Pb.: Prior, 1996.
11. Griffin Keyt. Sotsialnaya politika i ekonomicheskiy preobrazovaniya v Uzbekistane. Programma razvitiya OON. 1995.
12. Joromskaya N.N, Dolgaya V.M. Buxgalterskiy uchet i nalogooblojenie v byudjetnix organizatsiyax Kommentariy -M.: 1998.
13. Joromskaya N.N, Dolgaya V.M. Buxgalterskiy uchet i nalogooblojenie v byudjetnix organizatsiyax normativnie dokumenti. -M.: 1997.
14. Kondrakov N.P Buxgalterskiy uchet. -M.: Infra, 1997.
15. Kondrakov N.P Buxgalterskiy uchet. Ucheb. pos. -M., 1999.
16. Kondrakov P.N, Kondarkov I.N Buxgalterskiy uchet v byudjetnix organizatsiyax. - M., 2000.
17. Kondrakov P.N, Kondarkov I.N. Buxgalterskiy uchet v byudjetnix organizatsiyax. - M., 1998.

